

Polis Destan Yazdı

Derleyenler

DENİZ KOLOĞLU

DİDEM GENÇTÜRK

GÖZDE KAZAZ

H. İLKSEN MAVİTUNA

SANER ŞEN

İletişim Yayınları 2167 • Bugünün Kitapları 185

ISBN-13: 978-975-05-1776-1

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

KAPAK Peri Demirbaş

KAPAK FOTOĞRAFI Nazım Serhat Fırat

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Birhan Koçak

BASKI ve *CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Polis Destan Yazdı

Gezi'den Şiddet Tanıklıkları

Derleyenler

DENİZ KOLOĞLU

DİDEM GENÇTÜRK

GÖZDE KAZAZ

H. İLKSEN MAVİTUNA

SANER ŞEN

ÇALIŞMA EKİBİ

DENİZ KOLOĞLU 1978 Ankara doğumlu. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 2004'ten bu yana Açık Radyo programcısı ve eski çalışanı. Şu anda Radyo Babylon'un müzik direktörlüğünü yapmakta. İstanbul'da yaşıyor.

DIDEM GENÇTÜRK 1982 İstanbul doğumlu. 2004'ten bu yana Açık Radyo'da çalışıyor. Son görevi Yayın Koordinatörlüğü. İstanbul'da yaşıyor.

GÖZDE KAZAZ 1987 İstanbul doğumlu. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Açık Radyo ve Yeşil Gazete'de yapımcılık, editörlük, muhabirlik yaptı; çeşitli dergilere yazılar yazdı. Şu anda Agos gazetesinde çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor.

H. İLKSEN MAVİTUNA 1986 İstanbul doğumlu. İstanbul ve Galatasaray Üniversitelerinde felsefe eğitimi aldı. 2005'ten bu yana Açık Radyo'da muhabirlik ve editörlük yapıyor. İstanbul'da yaşıyor.

SANER ŞEN 1974 Sivas doğumlu. Uludağ Üniversitesi İİBF mezunu. 1996 yılından bu yana foto muhabirliği yapıyor. 2007 yılından bu yana Nar Photos Ajansı fotoğrafçılarından. İstanbul'da yaşıyor.

Bu kitap Şiddet mağdurlarına adanmıŐtır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz · PINAR ÖĞÜNÇ.....	13
Sunuş	19
Teşekkürler	23
1 HAZAR BERK BÜYÜKTUNCA Aklıma Rachel Corrie geldi	25
2 PERİHAN DENİZ İleri demokrasi dedikleri bu herhalde	31
3 ERSİN GÖK Bu bir suçsa bedelini ödemeye hazırım	35
4 AHMET ŞİK Yakın dönemdeki en ağır ve en yaygın şiddetti	41
5 EZGİ HARBELİOĞLU Elinde bir sopa vardı, hem de çivili	45
6 M. T. İnsanlar sokağa çıkmanın meşruluğunu tanıdı	51

7	F.G. Uyandığında polis aracındaydım	55
8	MURAT SOYAKDAŞ Orada elini bile düşünmüyorsun	61
9	ÖMER SANLI “Bir AK Partinin orada olmaması gerekiyordu”	65
10	CEREN İmdat polis!	69
11	ÖZGE SAPMAZ Her an çekip öldürebilir gibi hissediyorum	75
12	MUSTAFA SARISÜLÜK “Beyinde yabancı bir cisim var, ne olduğunu bilmiyoruz”	81
13	BURAK ÜNVEREN “Abi sen gözünü kaybetmişsin”	87
14	KUTAY SOYBİL Üstümdeki koku yüzünden serum takamıyordum	93
15	CEREN ÇOBAN Hiç kimse değişmese, annem değişti	97
16	C. S. Sana bunu yapan kendi devletin	103
17	MUHARREM AYVALITAŞ Polisler mahkemeye silahlarıyla girmişlerdi	107
18	SEVAL EROL Doktorum iyileşmeyebileceğimi söylüyor	111
19	GÜRKAN KORKMAZ “Türk polisi yapmaz, arkadaşları yapmıştır”	115
20	DOĞUKAN BİLİR Kasıtlı olarak kurulmuş bir pusuydu	121

21	TEVFİK CANER ERTAY Bagajdan polislerin dediklerini duyuyordum	127
22	E.B. - B.B. Nikâh bitti akşam sokağa çıktık	135
23	SARPER GÜRCAN İdare, olayı inkâr ediyor	139
24	HAKAN YAMAN Benim cezamı sen veremezsin!	143
25	MUHARREM DALSÜREN Bizi “Counter” oyununda gibi görüyorlar	147
26	ADNAN CÖMERT Allah şaşırttı onları...	151
27	MUSTAFA DÜŞTEGÖR Beni öldü diye bıraktılar	157
28	VOLKAN TOZAN Direnmek yaratmaktır	163
29	MUSTAFA KANAR “Önümüzde diz çökün!”	169
30	İSMAİL DEMİRCİ Hukukçu olarak, hukuka olan inancım sarsıldı	175
31	'MELİS' Arkamı döndüm ve polis, belime tazyikli suyu bastı	179
32	BEYCAN TAŞKIRAN Bunca yıllık devrimci mücadelede böyle zulüm görmedim	185
33	DENİZ KAPTAN Neyle vurabiliyorsa, onunla vurmaya çalıştılar	193
34	'ÖTEKİ' Korku yer değiştirdi	199

35	İNÇİLAY ERDOĞAN	Akıllarını yitirmiş gibilerdi	205
36	SAMİ ELVAN	Bu acının tarifi yok!..	209
37	AHMET CİHAN	Kask numaraları yoktu	215
38	GENÇER YURTTAŞ	“Aman iyi ki dizine, kafana gelmedi!”	221
39	‘YEŞİM’	“Maskesini al!”	225
40	GÖKHAN BİÇİCİ	“Bir apartmana sokun, işini bitirin!”	229
41	İHSAN KAÇAR	Biz olayları çekmeyelim diye yapıyorlardı	235
42	SERPİL ÇELİKKOL	Gözüne alınsam, “Şu polis yaptı,” diyebilecektim	241
43	S. A.	Kucağında beş yaşında çocuğuyla polis önünde duruyor	245
44	GONCA VE EDİP MERT ASLAN	Kuğulu Park’ı küstürmek için saldırdılar	251
45	ARZU DEMİR - DERYA OKATAN	Senede bir tepemize biniyorlar	255
46	DENİZ YILDIRIM	“Cezanızı çekeceksiniz!”	261
47	SÜLEYMAN GÖKSEL YERDUT	Ters kelepçeliyken kolumu kırmışım	267
48	ALICAN SÜNNETÇİOĞLU	Gözüne yaşadığım sıkıntıyı hayatımda yaşamadım	271

49	SİNEM BADEM “Kadın değil misiniz? Yıkayacaksınız!”	279
50	SAMET GİRİŞKEN Akrepten inip saklanmışlar	285
51	ZAFER ATAKAN Yerde olduğunu görmelerine rağmen gaz kapsülü atıyorlar	293
52	FECRİ ATASEVEN Biz gençlerden intikam almak istediler	299
53	EZGİ AKDAĞ Acı yok, öfke var	305
54	UTKU İNCİR Bir metreden direkt göğsüme sıktı	309
55	ÖZGÜR KARADUMAN “Buna sıkın, bu çok oldu”	313
56	CEREN ÜNVER “Arkadaşın saldırmış olabilir mi?”	319
Gezi’de Polis Şiddeti ve Cezasızlık		
TONGUÇ CANKURT		325
Travmaya Tanıklık Etmek, Travmayla Baş Etmek		
İLKER KÜÇÜKPARLAK		341
“Bizden Değiller”		
Polis şiddeti: paramiliter yapı, ideolojik ve sınıfsal hınc		
TANIL BORA		347

Önsöz

PINAR ÖĞÜNÇ

“Gezi” diyeceğiz, yetecek. Aradan ne kadar zaman geçerse geçsin hiç Taksim’deki Gezi Parkı’nı, hükümetin yerine kondurmak istediği Topçu Kışlası’nı anmadan neden bahsettiğimizi bileceğiz. “Gezi” demekle, o ihlamları orada tutmak isteyenlerin başına geleni, ardından Türkiye tarihinde biricik olan ve muhtemelen öyle kalacak o büyük “hadiseyi” anlayacağız. 2013 yılının Mayıs ayından bugüne, Gezi Parkı’ndan tüm Türkiye’ye sıçrayan, her yeri Taksim ve direniş yapan “Gezi”de ve “Gezi”yle ne olduğunu anlamak ise ayrı bir gayret istiyor. “Üç-beş ağaca” gelene kadar böylesine geniş çaplı bir toplumsal hareketliliğin kıvılcımlanmak için neler biriktirdiği örneğinin. Farklı siyasetlerin nasıl bir arada durabildiğinin cevabı Türkiye’nin yakın geçimişiyse, hükümetin süregiden politikalarıyla alakalı olduğu kadar genel manada siyaset biliminin sorunsalı. Keza “siyasetsiz” görünen çoğunluğun günler denebilecek kısa zaman dilimleri içinde neye evrildiği yahut tüm bu çeşitliliğin “devletsiz” bir mikro evren kurma teşebbüsü, aynı sahanın kanlı canlı laboratuvarı gibi. Türlü nedenden baskılandığını hisseden halkların tazyikle yükselişini fizik kaideleri, baskının şiddetinden yakınlara sokağa çıkanlara yoğun devlet şiddetiyle mukabele etmeyi iktidarın kimyası açıklayabilir belki. Bazı anlar kristalleşmiş gibidir; uzun baktıkça misal korkuyu,

korkmamayı, dayanışmayı, hürriyet arzusunu, öfkeyi, inadı ve sair insani hali bir bütün kitap gibi açar önünüze.

“Gezi”nin tefsiri adına şahsen zihnime kazıdığım böyle anlardan biri parkın giriş tarafında kristalleşmişti. Haziran’ın ilk günleri. Meydana bakan büyük merdivenlere yakın, üzeri yazılamalarla dolu ters çevrilmiş bir polis arabası ve etrafında onun fotoğrafını çeken yüzlerce insan... O ters polis arabasının önünde çocuklarını aralarına alıp poz veren aileler, sevgilisine sarılanlar... Bir gece öncesinde asfaltların boş biber gazı kapsülü rengine boyandığına sonuna kadar şahit olanların, hâlâ gırtlığındaki gazla yutkunanların bu anı unutmamak, belgelemek istemeleri daha kolay izah edilebilir. Peki belki hayatında polisle işi olmamış bir aile, kaputuna “katil” spreylemiş ters bir polis arabasının önünde neden poz verir? İnsanlar neden fotoğraf çekmek için sıraya girer böyle... Sadece o günden bir hatıra kaydetme arzusu diyebilir miyiz buna? O meydanda devletin ve devlet şiddetinin timsali olan polisin bir-iki gün evvel kullandığı bu arabayı şimdi böyle “anıtlaştıran” nedir? Devletin bir süreliğine tepe taklak edilmesi midir, belki binlerce fotoğrafta hâlâ sabit, suratlardaki o saadetimsi halin nedeni? Bir müddet sonra “gezizekâhılar” gibi süfli buluşlarla yaşananları zaten anlamayı reddedip öznelerini şeytanlaştırmayı yeğleyenler için fazla nüanslı kareler bunlar. İnsana dair de merak gerektiriyor.

Daha sonra yapılan anketlerde¹ rakamsal olarak da önümüzdeydi, Gezi Parkı eylemlerine katılanların neredeyse yarısı, evden çıkmalarına gerekçe olarak “Polis şiddetinin artmasını” anmıştı. Polis cebri öngörülenin tersi etki yapmış, iktidarların anlamlandırmaya yanaşmayacağı biçimde, bizatihi toplumsal kalkışmanın yükseltici nedenlerinden biri olmuştu. Olaylar yaygınlaştıkça, Türkiye’de siyasi iktidarlar değişse de sabit kalan polis “müdanasızlığında” da yeni bir evreye geçildi. Doğrudan dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’dan gelen “Emri ben verdim” güvencesi, tüm Türkiye’nin “Gezi”ye açılan so-

1 Örneğin KONDA’nın anketinde %49,1. http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/KONDA_GeziRaporu2014.pdf

kaklarında devletin vatandaşına açtığı savaş izlenimi veren sistematik, yaygın, sıklıkla hukuk dışına çıkan yoğun şiddete sahne oldu. Polislerin fail olarak yargılandığı davalardaki müdanasızlık, kaynağını hâlâ aynı yerden alıyor.

Odağın, polis şiddetine dair tanıklıklar olduğu *Polis Destan Yazdı*, sadece bir “Gezi” kitabı değil. Evet, teferruat hafızalarda erimeden kayıt dışmek gibi çok doğru bir kaygıyla, doğru zamanda yapılan görüşmeler, birinci tekil şahsın gücüyle “Gezi”de, “Gezi”yle olan bitene dair kıymetli veriler sağlıyor bize. Bu insanlar neden, nasıl bir araya geldi? Sonra nasıl bir arada durdu? Ne istiyordu? Bütün bunları tecrübe etmiş olmak herkesi tek tek nasıl dönüştürdü? Bir insan, başına ne gelirse aynı insan olarak kalamıyor?

Anlatıcılar arasında o dönem reşit olmayan da var, 20’lerinin başında olan da, 60’ına yaklaşan da. Bazısı daha evvel bizzat polis şiddetine maruz kalmış, gaz yemiş, gözaltına alınmış; bu bir kıyas imkânı veriyor. Bunun yanında hayatında karakol önünden geçmemiş, TOMA’nın şeklini şemalini orada öğrenenler de mevcut; onlar da anlatıyor hayatlarının bu ilk ve çok ağır tecrübelerini.

Kimi katılımcıların zikrettiği eski 1 Mayıs’lar, polis şiddetiyle bastırılan gösteriler kadar, kayda geçen Sulukule dönüşümü, muhtelif kent mücadeleleri, çeşitli HES eylemleri ya da örneğin ismi anılan Rachel Corrie direnişin düşünsel açıdan “bileşenlerine”, dayanaklarına da ışık tutuyor.

Görüşmelerin öncelikli gayesi olan polis şiddetinin mağduruları tarafından kayda geçirilişi, elbette önce “Gezi”ye dair mühim bir sivil belge olarak ilelebet duracak. 108 söyleşinin bu kitaba sığan 56’sı, İstanbul, Ankara, Antakya, Eskişehir, Adana, Mersin ve Antalya gibi temsiliyeti yüksek geniş bir alandan seçilmiş. Olayların kronolojisi içinde sunulan tanıklıklar, “Gezi” sürecinde yükselen çıtıyı ortaya koyduğu kadar, şimdiye dek parça parça paylaşılan, duyulan polis ve polis destekli sivil şiddet biçimlerine dair bir tür envanter işlevi görüyor. Herkese aynı, temel, yönlendirici olmayan sorularla yaklaşan kitap ekibi, nihayetinde mağduriyet hiyerarşisi yapmayan, soğukkanlı ve

tam da bu nedenlerden güçlü bir metinler toplamıyla baş başa bırakıyor bizi.²

Polis Destan Yazdı'da farklı şiddet mekânları zikrediliyor. Eylem alanları, eylem alanlarına yakın gizli/kuytu köşeler, karakollaştırılmış açık ya da kapalı alanlar, Emniyet'e ait olan ya da olmayan otobüsler, karakollar, devlet hastaneleri, cezaevleri...

Tanıklıklarının aktaranlar arasında kaburgası çatlayan, kasığına tekme yiyen, cop, silah kabzası ya da odunla öldüresiye dayak yiyen var. Plastik mermiyle, ses bombasıyla, gaz fişeğiyle, başından, karnından, ensesinden yaralanan... Bazısı yoğun gazın, tazyikli suyla metrelerce uçmanın arazlarıyla uğraşiyor. Eylemci, gösterici, direnişçi olmanın yanında kadın kimliğinin katmerlediği cinsel şiddet örneklerini sıralıyor kadınlar; sözlü ya da fiziksel şiddeti, hukuki dayanağı bulunmayan çıplak aramayı...

Çivili sopayla dövülen, o günden beri tek elini kıpırdatamayan, aylarca yürüyemeyen, tek gözüyle artık asla göremeyecek olan var. Birinin çenesi çıkmış, birinin kulağı delinmiş, biri birtakım sivillerce saatlerce fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakılmış. Dövülüp bagaja kapatılan anlatıyor, polisin uyarı yapmadan yoğun kalabalığa saldırması sonucu çıkan hengamede ezilme tehlikesi yaşayan da. Öldüğünü sananlar var çok; ölüme yaklaşmanın neye benzediğini tarif ediyorlar. Bazısı artık geceleri uyuyamayan bir insan, bazısı rüyasında hep o günü, geceyi görüyor ya da hep birilerinin öldüğü hissiyle sızıyor yataktan. Şiddet kaynaklı travma etkileriyle değişmiş yeni hayatlarından bahsediyorlar. Polisin yanından yürüyüp geçmeyi dahi içi kaldırmayanlar, durup durup ağlayan, evinden dışarı adımını attığı anda korkmaya başlayanlar anlatıyor.³

2 Uluslararası Af Örgütü'nün 2013 yılında hazırlanan Gezi Parkı Eylemleri Raporu bütünüleyici olacaktır: <http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/gezi-parki-eylemleri-turkiye'de-toplanma-ozgurlugu-hakki-siddet-kullanilerek-engelleniyor801.pdf>

3 İnsan Hakları Derneği'nin mevzuya dair raporu: <http://www.ihd.org.tr/gezi-parki-dren-ve-sonrasinda-yaananlara-lkn-deerlendirme-raporu-17-07-2013/>
Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın tıbbi değerlendirme raporu: <http://1807.tihv.org.tr/wp-content/uploads/2014/06/geziraporu.pdf>

Her Şeye rağmen onlar hayatta. Ekip “Gezi” s¼recinde hayatını kaybedenlerin yakınlarını da dinlemiŐ. Ethem Sarıs¼l¼k¼n ağabeyi Mustafa Sarıs¼l¼k, Mehmet AyvalıtaŐın ağabeyi Muharrem Ayvalıtaş, Ali İsmail Korkmazın ağabeyi G¼rkan Korkmaz, Abdullah C¼mert¼n ağabeyi Adnan C¼mert, Berkin Elvanın babası Sami Elvan, Ahmet Atakanın kardeŐi Zafer Atakan, o g¼n¼ bilmediğimiz detaylarla anlattıkları gibi girdaba d¼nen hukuk m¼cadelelerini de aktarıyor. Hem onların, hem de kendi tecr¼belerini anlatanların, adalet mekanizması içinde verdiği m¼cadele de başka t¼r bir Őiddetin adını koyuyor. Cezasızlık da mağdurlara bir Şiddet biçimi.⁴

“Gezi” her t¼r tesirinin dıŐında polisle temas eden kitleleri çeŐitlendirmiŐ, devlet Şiddeti konusunda daha yaygın, üstelik birçok insanda geçmiŐe d¼n¼k aydınlanmayı da çağıran bir sorgulama havası oluŐturmuŐtu. Aynı d¼nem ve sonrası, polisin g¼rev, yetki ve sorumluluklarına dair, daha demokratik ve yurttaŐa zg¼rl¼ę¼nden yana kimi iyileŐtirmelerin de geri alındığı, hatta bu anlamda T¼rkiye tarihinin en k¼t¼ manzarasını çizdiği bir zaman dilimine d¼nd¼. Tam da burada kitapta aktarılan tanıklıkların birçoğunda altı çizilebilecek bir noktayı anlamak lazım: Nefret. Antidemokratik yasaları iyileŐtirme ihtimali her zaman vardır ama polislerin g¼stericilere y¼nelik dile getirilen hıncı ve öfkesi başka bir insanlık çarpıŐmasıyla baş başa bırakıyor bizi. Kuruma biçilen vazifenin tabiatına, g¼venlik g¼lerinin teorik olarak neyi temsil ettiğine, pratikte d¼nyanın t¼m polislerine bakmak ve anlamak açıklamaya yetmiyor. Polisliği seçmiŐ bu ülkenin bazı yurttaŐları, seçmeyen bazılarından nasıl ve neden bu kadar fazla nefret ediyor?

Ortada hiçbir neden yokken, uyarı yapılmaksızın bir g¼steriye saldırganın, hedef g¼zeterek ve d¼zenlenmiŐ usullerin dıŐında gaz fiŐeęi atmanın ötesinde, mesela TOMA’yı, panzeri inatla bir insanın üzerine s¼rmekten s¼z ediyor kimi tanıklar. Sanki ezsin diye. Bayılıtana, ld¼rene kadar d¼vme sahneleri

4 Cezasızlık meselesi Hafıza Merkezi’nin ilgili raporunda etraflıca ele alınıyor: http://www.hakikatadalethafiza.org/images/UserFiles/Documents/Editor/cezasizlik_sorunu.pdf

–ki Ali İsmail Korkmaz böyle öldü–, birinin diğeri “Bırak elinde kalacak,” diye uyardığı anlar tasvir ediliyor. “Sizin soyunuzu kurutacağız”, “Orada kızlı erkekli ne yapıyorsunuz”, “Kaç para aldınız?” Defalarca bunlar soruluyor; hınçla. Tanıklar gördükleri muameleyi “haşere gibi”, “insan değilmişiz gibi”, “düşman ülkenin askeri gibi” diye tarif ediyorlar.⁵ “Linç koridoru” diye bir kavramın adını koyuyorlar. Polisi “İstanbul’u fethetmeye gelmiş yeniçeriler”e benzeten var. Birkaç kişi birden polislerin kendilerini bilgisayar oyununda sandığından söz ediyor.

Birinin yasaları çiğnediği düşünülüyorsa gözaltına alınır, soruşturma yapılır, gerekirse dava açılır, yargılanır. Ama mesela yaka paça gözaltına alınmış birinin susamış olduğunu öğrenince, karşısına geçip su şişelerini tek tek yere boşaltmak nedir? Ya da gözaltına alınan birini serbest bırakmadan evvel çantasına dışkı sıvanmış bir erkek çamaşırı koymak nasıl açıklanır? Yasayla yasadışıyla, hakla hukukla, sadece bunlarla izah edilebilir mi hakikaten bu sahneler?

Polis Destan Yazdı’da dile getirilenler, “Gezi”den konuşmaya dair –yüceltici ya da lanetleyici– her tür tuzağa düşmeyen sahici ve insani bir hatta çağırıyor okuru. Esasen de polis ve devlet şiddetinin ham tabiatına dair fotoğraflar çekiyor. Eskimeyecek fotoğraflar bunlar.

5 Polislerin göstericilere nasıl baktığına dair fikir verecek bir çalışma... <http://t24.com.tr/haber/polisin-cevabi-geziciler-bizden-degil,285750>

Sunuş

Elinizde tutmakta olduğunuz bu çalışmayı hazırlayan bizler, bir dernek, kurum ya da herhangi başka bir oluşum değiliz; bu ekibi sadece, medyanın farklı mecralarında yer alan, eli kalem, kamera, mikrofon tutan araçlar olarak kabul ediniz.

“Gezi Direnişi”, “Gezi İsyanı”, “Gezi protestoları” ya da “Haziran Direnişi”, Türkiye halklarının toplumsal mücadele güncesinde birtakım illere tekabül etmekle birlikte, ülke tarihinde polis şiddetinin bürünebileceği hallere ve sınır tanımazlığına dair yeni bir karanlık tablo çizmiş oldu.

Bu kitaptaki tanıklıklarda okuyacağınız gibi toplanma, gösteri ve yürüyüş haklarını kullanarak sokağa çıkan yurttaşlar, yasalara göre can güvenliklerini sağlamakla yükümlü emniyet güçlerinin doğrudan saldırısına maruz kaldı; 8 bin 163 kişi yaralandı, biri polis 7 kişi hayatını kaybetti, 3 bin 653 kişi gözaltına alındı.¹ Ulu orta yaşanan bu şiddet ortamında, özellikle anaakım medyanın üç maymunu oynayarak, hatta zaman za-

1 Yaralı sayısı Türk Tabipler Birliği'nin 15 Temmuz 2013'te yayımladığı rapordan alınmıştır. Raporun yayımlandığı tarihte can kaybı sayısı 5 iken 9 Eylül'de Ahmet Atakan hayatını kaybetti; 16 Haziran 2013'te gaz kapsülüyle başından vurulan Berkin Elvan ise 12 Mart 2014'te hayatını kaybetti. Sağlık Bakanlığı yaralı sayısını 4 bin 329, can kaybı sayısını ise 4 olarak açıkladı. Gözaltı sayısı Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın raporundan alınmıştır. İçişleri Bakanlığı'nın raporuna göre 4 bin 900 kişi gözaltına alındı.

man haberleri manipüle ederek görevini yapmadığına ve etik değerleri çiğnediğine bizzat şahit olduk. Dolayısıyla bu şiddet politikasının kabul edilemezliği ve her koşulda belgelenmesinin gerekliliği, yaşananlarla yansıtılanlar arasındaki bu müthiş kopukluk bizi bu çalışmaya sevk etti. Şiddete maruz kalan insanların yaşadıklarını birebir onların ağzından duymak, aktarmak ve tarihe kayıt düşmek amacıyla bu belgeleme çalışmasına kalkıştık.

İstanbul Gezi Parkı'na ilk polis müdahalesinin yapıldığı 28 Mayıs 2013'le, Gezi protestolarının birinci yıldönümüne denk gelen 1 Haziran 2014'ü çalışmamızın tarih aralığı olarak belirledik. Bu süreçte uygulanan şiddeti farklı boyutlarıyla ortaya koyabilmek için, Gezi'yle ilişkili olan darp, yaralanma, sakatlanma, ölüm, usulsüz ve haksız alıkonma ve gözaltı, sözlü şiddet ve sözlü taciz gibi çeşitli vakalara ulaşmaya çalıştık.

Birçok farklı dinamiğin bileşiminden oluşan "Gezi Ruhü" nun etkisiyle sokağa dökülen milyonlar, toplumun çeşitli kesimlerinden gelen insanlardan oluşuyordu. Örgütlü mücadelenin içinde olan ya da daha önce herhangi bir protesto için sokağa burnunu dahi çıkarmamış insanlar veya sadece "oradan" geçenler keskin ve acımasız bir şiddete maruz kaldılar. Dolayısıyla biz de bu toplumsal çeşitliliği elimizden geldiğince gözetmeye çalıştık.

Yola ilk çıktığımızda, olayların başlangıç noktası ve yaşadığımız şehir olması nedeniyle İstanbul'daki vakaları belgelemeye kararlaştırmıştık. Ekim 2013 - Mart 2014 tarihleri arasında 50'ye yakın kişiye ulaştıktan sonra, sadece İstanbul'la sınırlı kalamayacağımıza karar verip şiddet vakalarının diğer şehirlere göre daha yoğun yaşandığı Ankara, İzmir, Eskişehir, Antakya, Adana, Mersin ve Antalya'yı da listemize ekledik. Sonuç olarak Kasım 2014 itibariyle toplam 108 kişiyle görüşmüş olduk.

Şiddete birebir maruz kalmış kişilerle ve Gezi protestolarında hayatını kaybedenlerin yakınlarıyla yaptığımız yüz yüze görüşmelerde onlardan başlarına gelenleri anlatmalarını talep ettik. Herkese önceden belirlediğimiz ve yönlendirmeden uzak sorular yönelttik. Görüşmeler sırasındaki tutumumuzla da ki-

şileri yönlendirmekten özellikle uzak durduk. Asıl amaç polis şiddetini belgelemek olsa da görüştüğümüz kişilerin Gezi'yle ilgili duygularını, izlenimlerini anlatmalarını da istedik. Bu şiddet vakalarının nasıl gerçekleştiğini belgelemek kadar, şiddete maruz kalan bireylerin kendilerini nasıl tanımladığı, yaşadıklarıyla ilgili ne hissettikleri ve düşündüklerini belgelemek de bizce bir o kadar önemliydi. Görüşmeleri yapmaya başlamadan önce yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, meslek, gelir seviyesi, örgütlülük gibi belli başlı kriterler belirledik.

İlk etapta ulaştığımız kişilerin çoğunun hiç düşünmeden görüşmeyi kabul etmesiyle birlikte kimileri adlarının sadece harflerle ya da mahlaslarla belirtilmesini tercih etti. Birkaç kişi ise bizimle konuşmaktan çekindi. Polis/devlet şiddetinin insanlar üzerinde yarattığı fiziksel ve duygusal travmalar, şikâyetçi olduklarında karşı karşıya kaldıkları yıpratıcı hukuki süreç ve politik baskıdan duydukları endişeler anlaşılır sebeplerdi.

Görüştüğümüz kişilerin bir kısmı maruz kaldıkları şiddet nedeniyle hem kamu görevlilerine hem de şüpheli polisler'e dava açtı. Bu davaların büyük bir çoğunluğu hâlâ soruşturma aşamasında. Biz de kitaptaki anlatılarda elimizden geldiğince –yayım tarihine kadar– sonuçlanmış davalarla ilgili bilgileri, anlatıcıların şikâyetçi, davacı ve davalı olmalarıyla ilgili süreçleri güncel tutmaya çalıştık.

Her biri, beş kişilik ekibimiz tarafından ayrı ayrı yapılan görüşmelerin yayım aşamasına getirilmesi de yine o görüşmeyi yapanlar tarafından gerçekleştirildi. Konuşma dilini yazıya aktarırken, okunabilirliğini sağlamak ve kitaba daha çok tanıklık sığdırabilmek için kısaltmalar ve çeşitli düzenlemeler yapmak zorunda kaldık. Bunu yaparken kişilerin özgün anlatımını da itinayla koruduk. En nihayetinde elinizdeki tanıklıklar, anlatıcıları tarafından onaylanmış metinlerdir.

Kitapta yaptığımız 108 görüşmeden 56'sına yer verebildik. Bu görüşmeleri şiddet olayının yaşandığı tarihlere göre sıraladık. Vakalar arasında bir derecelendirme yapmaya kalkışmadık. Zira şiddet, dozuna ya da türüne göre sınıflandırılmaz bir olgu. Dolayısıyla bu kitapta Gezi protestolarında uygulanan

devlet şiddetini sayıca çok vakayla ispat etme telaşına düşmedik. Kitapta yer verdiğimiz anlatıların, bu süreçte yaşanan devlet şiddetine dair net bir fikir verdiğini düşünüyoruz. Özetle kitap için yaptığımız seçkide, elimizdeki verileri değerlendirirken sadece daha önce bahsettiğimiz “Gezi çeşitliliğini” gözetmeye gayret ettik. Bu çalışma sırasında gerçekleştirdiğimiz 108 görüşmenin tümüne daha sonra www.siddettanikliklari.com adresinden ulaşabileceksiniz.

Çabalarımıza rağmen muhakkak eksik bıraktığımız noktaların, aktaramadığımız şiddet vakalarının olduğunu biliyoruz. Sözü daha fazla uzatmadan şiddet tanıklıklarına bırakıyoruz.

Teşekkürler

Bu kitap için yola çıkarken Ayşe Çavdar, Raife Polat ve Gülay Kayacan bizlere çalışma metodumuz konusunda katkıda bulundular. Gürhan Ertür, Rauf Kösemen ve Mustafa Arslantunali ise yayım aşamasıyla ilgili bilgi ve deneyimlerini bizden esirgemediler.

Yaptığımız tüm görüşmelerin deşifre edilmesinde emeği geçenler ise Ahmet Yılmaz, Aslı Güran, Ayça İnce, Ayşe İlkorur, Bengi Ertem Iskit, Bilgiseven Vurdu, Demet Hakman, Ece Palaz, Eda Gecikmez, Ela Erten, Eli Haligua, Emre Akçora, Erkin Gören, Gökçe Deniz Balkan, Gözde İlkin, Hamza Zeytinoglu, Hazal Gedik, Işıl Şipal, İlkay Biber, Melisa Kutluğ, Meltem Ulusoy, Mert Öztekin, Oya Yalçın, Ömer Ipek, Özge Açikkol, Pınar Deniz, Saliha Yavuz, Sanem İlçe, Selen Elif Argadal, Serkan Dadak, Serra Ciliv, Sevil Tunaboylu, Sinem Bozbulut, Tolga Dizmen, Tolga Güleç, Tolga Sezgin, Zeynep Kologlu ve Zeynep Türkmen'dir.

Bu isimlerin yanı sıra gerek İstanbul'da, gerekse ziyaret ettiğimiz şehirlerde desteklerini ve çabalarını bizden esirgemeyen, görüşme yaptığımız kişilere ulaşmamızı sağlayan ve bu çalışmayı bizimle birlikte sırtlanan diğer herkese teşekkürü borç biliriz: Andrew Gardner (Uluslararası Af Örgütü), Banu Demir-

oğlu, Bedi Uçar, Berrin Özkan, Bertan Bilen, Bülent Kale, Cem Tecimen, Çağla Göçebe, Çiğdem Satır, Derya Demircan, Devrim Cem, Ece Gidiş, Efkân Bolaç, Erman Öztürk, Fatih Pınar, Fatoş Hacıvelioğlu, Gökhan Biçici, Hakan Aktaş, Hakan Evcin, İraz Mursaloğlu, Işıl İnat, İlkin Uçar, İrem Güven, İrfan Aktan, Kumran Kalaycioğlu, Kurtuluş Özgür Yıldız, Kutay Meriç (Halkevleri Akdeniz Bölge Temsilcisi), Mahir Mansuroğlu (Halkevleri Antakya), Mahir Yıldız, Metin Demircan, Milena Buyum (Uluslararası Af Örgütü), Murat Başol, Münip Ermiş, Nalan Yırtmaç, Nilgün Saraçoğlu, Özgün Çalışkan, Özgür Kıran, Özgür Özcan (Halkevleri Antalya), Özgür Pehlivan, Özlem Ayata, Pınar Çelik Arabacı, Selda Mursaloğlu, Serkan Kaya, Serol Aktaş, Sibel Tekin, Sinan Canbay, Şiar Rişvanoğlu, Tan Morgül, Tuba, Doğan Ataş, Tuncay Gökdemir, Turgut Yüksel, Uraz Aktuğ, Utku Fırat, Ümran Büyükaşık, Vahap Akşen, Veis Türkmen, Zerrin Kurtoğlu Şahin ve Zeynep Savaşçın.

Aklıma Rachel Corrie geldi

Hazar Berk Büyüktunca 30 Mayıs 2013'te Gezi Parkı'na düzenlenen sabah baskınında, sökülme istenen ağaçlardan birine sarıldığı esnada bir polis kasıklarına tekme attı. Aldığı darbe sonucu ameliyat olmak zorunda kaldı.

Sulukule'de olanlardan dolayı moralem oldukça bozuktu. Hiçbir şey yapamamıştım. Bütün o tarih, bütün o insanlar gözümün önünde eriyip gitti. Sonra Tarlabası'na da başladılar. Biraz çabaladım ama orada da bir şey yapamadım. Sonra aynısını Gezi'ye yapacaklarını öğrendik. O ilk piknikler düzenlendi (2012 yazı). Emek Sineması'nın yıkılışı zaten korkunç bir şeydi. Bakanların söyledikleri hâlâ kulağımda: "Emek Sineması kesinlikle yıkılmayacak!.." Onun üstüne de zaten Gezi mevzuu baş gösterdi. Tabii Gezi daha özel; Emek Sineması'na bağlılık adedenler bir kültür-sanat çevresinin yanı sıra tarihçilerden oluşuyordu ama Gezi öyle değil. Orası bir park. O, "üç-beş ağaç" dedikleri de dünya ekosisteminin en önemli değerlerinden.

"Kurbağayı nasıl kaynatırsın sorusu"

Parka ilk gittiğimde insanlar hâlâ gazdan temizlenmeye çalışıyorlardı. Bir yandan çok korkunçtu, bir yandan da çok ka-

nıksanmış, çok normalleşmiş bir şiddet vardı. Hiç de şaşırımıyordun yani. “Bunu nasıl yaparlar?!” sorusu yoktu. Bu hikâyeyi ben de defalarca gördüm. Saldırma politikaları belli; bütün toplumun değil de sadece bir kısmının tepkisini çekecek şeyleri yavaş yavaş yapmak, “Kurbanı nasıl kaynatırsın?” sorusu... Bu şiddeti kanıksıyoruz ama Gezi’deki bayağı bir absürd, hatıta gerçek dışıydı.

“Çadırlara saldırmaya başladılar”

Benim çadırım da dahil bir sürü çadırın yakılacağı sabah başını öncesindeki gece, çadırımı açtım bir baktım içinde insanlar var... “Yalnız çadıra geldim herhalde,” diye kapattım, gece ve karanlıktı. Sonra etrafa bakınca “Yok, benim çadırım,” dedim ve tekrar açtım içeridekiler “Senin çadırı işgal ettik,” dediler. İnsanları atacak halim yok; kamusal alandaysan üzerine koyduğün şey de kamunun olur. Bunu kötüye kullanmadıkça herkes tarafından kullanılabilir. Mantıklı olan budur.

O sabah beşte uyurken beni onlar uyandırdı “Polis parka geldi, hadi kalk!” diye. Kalktım, ayakkabımı giydim, fotoğraf makinemi aldım – “Makinem,” dediğim de, bir arkadaştan ödünç almıştım, iyi ki de almışım. Polisin saldırısı ani ve epey şiddetli oldu. Daha önce de polisten, devletten şiddet gördüm ama oradaki biraz absürdü. Önceden mesela “Bunlar zaten terörist, esnafa saldırıyorlar” vesaire diyorlardı ama ağaçlar için orada-sın, hiç de bir şey yapmıyorsun...

Sabahın beşinde orada, belki 30-40 kişiyiz. Oturma eylemi koyduk. Etrafta yüzlerce polis toplanmış, TOMA’lar, zabıta-lar, siviller, vesaireler. Tüfekleri doğrudan üzerimize çevirdiler ve kafamıza nişan alarak fişek atmaya başladılar. Olduğumuz yerde durmaya çalışıyoruz ama insanlar vuruluyor, üzerlerine mermiler geliyor! Bir de baktık ki arkadan çadırlara saldırmaya başladılar. Bazıları çadırları korumaya koştı. Orada bir bölündük ve polis de doğrudan saldırdı. Ben de o sıra elimden geldiğince fotoğraf çekmeye başladım. İnsanlar Divan Otel tarafına doğru itildiği için bi ara içeride kimse kalmadı. Zaten

her taraf gaz. Yanda çadırlar yanıyor, çadırların bir kısmını sürükleyip çöpe attıklarını görüyorum. Beni de oradan çıkarmaya çalıştılar ama “Yok bunları çekmem lazım, bunların görülmesi lazım,” dedim.

“Öyle bir anda, kendinden uzaklaşıyorsun”

Çadırların yanına gidip tutuşturulmalarını çektim. Mesela çadırı bir yerinden yakıyorlar, sonra bir yerinden daha yakıyorlar. Sonra o yanan yerin üstüne bir çadır daha koyuyorlar. Etraftan eşya topluyorlar, onları da getirip ateşe atıyorlar ve hızlı hızlı her şeyi yakmaya çalışıyorlar. Çadırları çekerken sonra bir baktım arkada dozerler ağaçlara doğru iniyor. Fotoğraflarını çekmek için hızlıca o tarafa gittim. Aklıma önce şu meşhur fotoğraf geldi: Afrikalı bir çocuk açlıktan ölmek üzere, akbaba onun başında bekliyor – onu çeken intihar etmişti sonra... “-Karıncanın su taşınması misali, bir şey yapamasam da denemem lazım diye düşündüm. Gidip ağaca sarıldım. Zaten hemen arkamdan da polisler geldi. Bir yandan da dozer yan tarafımda duruyor. Aklıma Rachel Corrie¹ geldi; ağaca birinin sarılmasını umursamayacaklar ve durmayacaklar diye düşündüm. Hesaba katmadığım, o dozeri kullananın polis değil bir işçi olduğuydu. Polis olsaydı belki de sürerdi, çünkü çoğunun TOMA sürüşünü gördüm. Ama dozer durdu.

Polisler beni ayırmaya çalıştılar. Bir yandan da dört-beş kişi tekmeliyor, yüzüme o ufak olanlarıyla biber gazı sıkıyorlar ama ben ağacı bırakmıyorum. Öyle bir anda, kendinden uzaklaşıyorsun, her şeye dışarıdan bakıyorsun; ağacı niye bırakasın ki yani?! O saatten sonra ne yapacaklarsa yapsınlar... Bir polis bana tam karşıdan bakıyordu, ben yerde yatarak ağaca sarılıyorum – ağaç yere bayağı yakındı, azaten ayakta duramıyordun. Bana baktı, sonra kasıklarına baktı. Hareket edebilecek

1 Amerikalı aktivist Rachel Aliene Corrie 16 Mart 2003'te, Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah'ta Filistinli bir ailenin evinin yıkılmasını engellemek için önünde dururken İsrail Savunma Kuvvetleri'ne bağlı zırhlı bir buldozer tarafından ezilerek öldürüldü.

durumda değildim, her tarafımdan bir polis çekiyordu. Kasıklarım iki tekme indi. Sanırım acıyı ikincisinde hissettim. Birincisinde de acı vardı ama bir saniye geç gelmişti. Böyle bir şey saplanıyor ve içinde yayılıyor. İnanılmaz bir.. yanıyormuşsun gibi... Ondan sonra zaten bende zaman kavramı pek yok. Yani bana sorsan “Belki beş dakikadır oradaydım,” derdim ama videolardan gördüm, orada sadece bir dakika boyunca kalmışım. En sonunda ellerimi ağaçtan ayırmayı başardılar. Sürükleyip ağaçtan uzaklaştırdılar. Sonra görüntüleri izledim; iki tane polis beni kaldırmaya çalışıyor ama ellerinden kayıyorum, kaldıramıyorlar. Diğer polisleri çağırıyorlar. Bir yandan da karmaşa halindeler, ne yapacaklarını bilemiyorlar. Birkaç defa taşıma-ya çalışıyorlar. Bir ara hatırlıyorum, bir tanesi “Bayılma numarası yapma lan!” dedi. Yani onun üstüne bir de kalkıp yürüyeyim istiyorlar!

Ondan sonra vazgeçtiler. Ben parkın orta kısmına doğru geçtim. Kamerayı ve içindeki hafıza kartımı bulup, sakladım. Yaralıydım ama çok da kötü hissetmiyordum, inanılmaz bir adrenalin vardı. Hatta o sıra parkın ortasında bayağı güzel işler yaptık. O çadırların bir kısmını kurtardık. Orada sanırım bir saat kadar vakit geçirdik. Bir yandan diğer arkadaşlarla haberleşmeye çalışıyorduk. Sonra şanslıymışım ki yanıma tıp okuyan bir arkadaşım gelip durumumu sordu. Onun ısrarıyla hastaneye gittim. İyi ki de gitmişim, beni hemen ameliyata aldılar.

“Gemiye binen kurtuldu”

Taksim’in alınışının ertesinde, Pazartesi sabahı ilk işim oraya gitmek oldu. Taksim’i son bırakışımı düşün, çadırlar yanıyor filan... bir de bu gelişim; her taraf çadır, her taraf insan, flamlar, pankartlar, bayraklar, o coşku... Etrafta tek bir polis yok! O günden sonra da her gün Gezi Parkı’ndaydım. Tabii elimde de baston.

Öncesinde inanılmaz bir umutsuzluk vardı. Ama Gezi’den sonra, “Biz burada ne yapabiliriz ki? HES’leri yapacaklarsa biz onları nasıl durdurabiliriz ki?” diye soranlara artık “Bak, Ge-

zi'ye yapabildiler mi?!” diye sorma avantajına sahiptik. Gezi ertesini Ağustos eylemlerinde de sokaktaydık.

İslamcı aktivist bir arkadaş bir tanım yapmıştı, “Gezi Nuh’un Gemisi; dışarıda inanılmaz bir fırtına kopuyor ya da kopacak. Onun uyarıları da yapılmış zaten, artık ayağımızı denk alın. Yolsuzluk, hırsızlık, cinayetler buna bir son verin ve bize katılın. Gemimize gelin, o çeşitliliği görün. Yeni bir dünyaya gidiyoruz, yeni bir dünya kuracağız,” demişti ve eklemişti, “oraya gelen kurtuldu”.

Ocak 2014, İstanbul